

Tussen tekst en lezer

• door JR

Arie Zwiep geeft in zijn boek 'Tussen tekst en lezer' een leerzame historische inleiding in de manier waarop in 2000 jaar Christendom omgegaan is met de interpretatie van de Bijbel. Al vrij snel wordt duidelijk dat de manier waarop wij naar de Bijbel kijken sterk tijd- en situatiegebonden is. De bijbeluitleggers van een paar eeuwen geleden zullen vreemd opkijken van onze manier van schriftverklaring, anderzijds doet de standaard allegorische methode die vroeger werd toegepast voor ons vreemd aan. In het eerste deel van het tweeluik beschrijft Zwiep de Bijbelse hermeneutiek vanaf de eerste eeuwen van het christendom tot en met Friedrich Schleiermacher die leefde in de 19e eeuw. Arie Zwiep is universitair hoofddocent Nieuwe Testament en Hermeneutiek aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en hij doceert aan de Christelijke Hogeschool in Ede.

Een reis door de tijd

"Wie er de desbetreffende teksten in onze tijd op naslaat, komt echter al snel tot de ontdekking dat schrijvers van het Nieuwe Testament het beroep op de geschriften van het Oude Testament hanteerden op een manier die voor latere lezers soms moeilijk te volgen is. De wijze van argumenteren valt vaak nog wel te reconstrueren en inzichtelijk te maken, maar de hedendaagse lezer laat zich er veelal niet meer door overtuigen." Met deze zinnen aan het begin van het boek geeft Zwiep glashelder aan waar het boek overgaat. In het ruim vierhonderd

pagina's tellende boek wordt onder andere ingegaan op Joodse invloeden op lezen van de Heilige Schrift, maar ook de invloeden van het Griekse denken.

Daarnaast komen de Latijnse kerkvaders, de periode in de Middeleeuwen, de Reformatie, het Humanisme, de Verlichting en het Rationalisme aan bod. Zwiep gaat in op wijze waarop schriftinterpretatie in deze periodes aan verandering onderhevig is geweest.

Is de Heer altijd mijn Herder geweest?

"De doorsnee kerkganger die de woorden 'de Heer is mijn Herder' in de openingsverzen van Psalm 23 hoort of leest, is niet snel tevreden met de op zich juiste constatering dat de Psalm claimt dat de Heer Davids herder is: hij wil of zij wil zoveel eeuwen later zelf door die woorden worden aangesproken en zich eigen maken. Zo ver kan het natuurlijk alleen maar komen als de Schrift hermeneutisch wordt gelezen, dat wil zeggen: wordt losgehaald uit de oorspronkelijke, historische context, los van de context van Israel en de eerste christelijke gemeente, en in een nieuwe context wordt gelezen alsof het de allereerste keer is. Dat is, lijkt me, een hermeneutisch gebeuren bij uitstek, dat om een grondige doordenking vraagt."

Zwiep maakt uitgebreid gebruik van noten onderaan de bladzijdes. De noten worden gebruikt om dieper in te gaan op veronderstellingen en om bronnen helder en overzichtelijk weer te geven om zo verdere studie te doen. Dit vergemakke-

lijkt het lezen doordat een overvloed aan details hiermee wordt vermeden in de tekst.

De postmoderne Middeleeuwen

"De letterlijke, historische uitleg werd weliswaar niet verworpen, al associeerden men die vaak met ketterse en joodse groeperingen, maar men zag die eerst en vooral als een opstap naar de werkelijke, geestelijke betekenis van de Bijbel," concludeert Zwiep over de periode in de Middeleeuwen. De periode van de Middeleeuwen heeft veel overeenkomsten met postmoderne stromingen en heeft zijn relevantie nog steeds niet verloren, aldus Zwiep. "Schriftuitleg moet volgens Augustinus uitlopen op de liefde voor God en voor de naaste. Voor Augustinus is de liefde dus een kernprincipe dat de lezer in staat stelt tot ware kennis en inzicht van God en de Bijbel te komen." Dit staat bijna haaks op de pogingen die tijdens de reformatie ondernomen zijn onder het mom van 'Sola Scriptura' wat vaak leidde tot het achterhalen van de letterlijke en historische betekenis zonder het zoeken naar de diepere betekenis achter de tekst. De voorbeelden die zijn gegeven, zijn een greep uit enkele van de bevindingen en conclusies die Zwiep na afloop van elk hoofdstuk opschrijft. Uit al de constateringen blijkt vooral dat het overbruggen van de kloof tussen de tekst en de lezer geen eenvoudige opgave is. Het besef hiervan draagt bij aan een groter inlevingsvermogen in broeders en zusters die anders denken over de Schrift.